

Ю. Гаврилюк

Грубешів (Hrubieszów)

ГРУБЕШІВ (Hrubieszów) – повітове місто Люблінського воєводства, Польща.

Знаходиться на р. Гуца (притока Бугу), за 5 км від кордону України, у межах Волинської височини. Насел. 18 668 осіб (2005), у повіті – понад 69 тис. осіб. Площа 32,79 км². Уперше згадується 1254 як князів. село. 1377 приєднане до Корони Польської. 1400 отримало Маґдебур. право. 1434–1772 – у складі Холм. землі Руського воєводства. 1498–1626 зазнало неоднораз. руйнувань від монголо-татар. набігів. Після 1-го поділу Польщі 1772 Г. відійшов до Австрії, 1809 відвойов. Варшав. князівством. Після Віден. конгресу 1815 – у складі автоном. Королівства Польського, у Люблін. воєводстві, яке 1837 перетвор. на губернію. 1912 утвор. Холм. губернію, до якої належав і Г. як повіт. центр. 1918 – формально у складі УНР, згодом – повіт. центр Люблін. воєводства, Польща. Під час нім. окупації в часи 2-ї світової війни знищено бл. 7 тис. мешканців Г. (50 %). У 1975–98 адміністративно належав до Замойс. воєводства (повіти ліквідовано). Через Г. пролягає залізниця Катовиці–Завада–Київ. Упродовж століть було центром укр. життя у пд.-сх. Холмщині. Станом на 1893 тут мешкало 9,6 тис. осіб, з-поміж них – 5260 юдеїв, 3260 православних і 1070 римо-католиків. За переписом населення Люблін. губ. Рос. імперії 1897 у Грубешів. повіті малорос. (укр.) мовою розмовляли 60 413 осіб (з-поміж 101 392 жит. повіту), у Г. – 2285 осіб (з-поміж 10 639 жит. міста). 1915 до Росії примусово вивезено населення православ. віри. У міжвоєн. період українці у повіті становили 38 %, україномовні римо-католики – 20 % і поляки – 32 %. За переписом 1921 у Г. насел. становило 9598 осіб, серед них 481 українець, загалом у гміні Г. (22 насел. пункти) – 18 681 мешканець, з них українців – 6164 особи. Діяло товариство «Рідна хата». У травні 1946 у Г. відбулися сутички між УПА, Польс. армією крайовою та рад. і польс. уряд. військами. За офіц. даними 1945–46 для переселення з Грубешів. повіту на територію УРСР на облік узято 69 937 осіб (18 984 родини) – переселено 68 656 осіб (18 654 родини). Нині у Г. діє православна парафія з Успен. церквою (побуд. 1873–75 за проектом інж.-арх. В. Плищинського у рос.-візант. стилі, з 13-ма куполами, розписи інтер'єру здійснив 1936 О. Цикуцький). Також до 1875 діяла греко-уніатська, а 1875–1918 – як православна церква св. Миколая (зведена 1795–1828 за проектом австр. інж.

Л. де Лозено у стилях бароко і класицизму), – нині це римо-католический костел св. Станіслава Костки. 1903–05 побудовано (разом з казармою для рос. війська) православну церкву св. Миколая, яка після 1-ї світової війни перетвор. на гарнізон. військ. римо-католический костел Матері Божої Неустанної Допомоги (1992 митці з Києва виконали вітражі з 12-ма апостолами). Щороку у Г. відбуваються Надбужанські культурні зустрічі за участі ансамблів з України. 2005 відкрито газопровід Устилуг (Волин. обл.) – Грубешів.

Бібліографічний опис:

Грубешів (Hrubieszów) / Ю. Гаврилюк// Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-32046>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).